

Psihometrijska svojstva hrvatske verzije upitnika neodlučnosti i njegova povezanost s Hexaco modelom ličnosti

---

Cetina, Filip

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:517033>

Rights / Prava: [In copyright](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2021-01-17**

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Odsjek za psihologiju

**PSIHOMETRIJSKA SVOJSTVA HRVATSKE VERZIJE UPITNIKA NEODLUČNOSTI
I NJEGOVA POVEZANOST S HEXACO MODELOM LIČNOSTI**

Diplomski rad

Filip Cetina

Mentor: Prof. dr. sc. Denis Bratko

Zagreb, 2020

SADRŽAJ

UVOD.....	1
Problemi s definicijama neodlučnosti i nedostatak teorijskog okvira.....	1
Postojeće mjere neodlučnosti	2
Povezanost sa psihopatološkim simptomima i dobrobiti	5
Povezanost sa procesom donošenja odluka.....	6
Odnos neodlučnosti sa srodnim konstruktima	7
Odnos neodlučnosti s dimenzijama ličnosti	8
Sličnosti i razlike HEXACO-a s pet-faktorskim modelima	8
CILJ, PROBLEMI ISTRAŽIVANJA I HIPOTEZE	9
METODA.....	11
Sudionici.....	11
Mjerni instrumenti.....	11
Postupak	12
REZULTATI.....	13
Psihometrijske karakteristike hrvatskog prijevoda IS-a.....	13
Povezanost rezultata na IS-u sa dimenzijama HEXACO-PI-R upitnika.....	16
Broj srednjih odgovora i razina neodlučnosti	19
RASPRAVA.....	20
Osvrt na hipoteze i ciljeve.....	20
Metodološka ograničenja	23
Teorijske i praktične implikacije.....	25
ZAKLJUČAK	26
LITERATURA.....	27
PRILOZI.....	30

PSIHOMETRIJSKA SVOJSTVA HRVATSKE VERZIJE UPITNIKA NEODLUČNOSTI I NJEGOVA POVEZANOST S HEXACO MODELOM LIČNOSTI

PSYCHOMETRIC PROPERTIES OF THE CROATIAN TRANSLATION OF THE INDECISIVENESS SCALE AND ITS RELATIONSHIP TO THE HEXACO MODEL OF PERSONALITY

Filip Cetina

Sažetak

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati psihometrijske karakteristike hrvatske verzije upitnika neodlučnosti te ispitati povezanost prevedenog upitnika s HEXACO modelom ličnosti. U istraživanju je sudjelovalo 296 sudionika (77% Ž; $M_{dob} = 26.27$, $SD = 6.77$). Rezultati pokazuju kako prijevod zadržava jednofaktorsku unutarnju strukturu kakvu su predložili originalni autori i ima visoku razinu pouzdanosti ($\omega = .91$). Skraćena verzija upitnika pokazuje vrlo slične karakteristike kao i dulja verzija te se smatra adekvatnom zamjenom. Najveću povezanost s neodlučnošću pokazala je dimenzija ekstraverzije, zatim redom savjesnost, emocionalnost i ugodnost. Na razini faceta s neodlučnošću povezanost pokazuju plašljivost, anksioznost, socijalno sampoštovanje, socijalna odvažnost, druželjubivost, životnost, opraštanje, strpljivost, organiziranost, marljivost i razboritost. Pokazalo se kako srednja uporišna točka („Niti se slažem niti se ne slažem“) na HEXACO-PI-R upitniku nije dobar biheviornalni indikator neodlučnosti.

Ključne riječi: neodlučnost, donošenje odluka, HEXACO, ličnost

Abstract

The goal of this research was to examine the psychometric properties of the croatian translation of the Indecisiveness Scale and examine its relationship to the HEXACO model of personality. Total sample size was 296 (77% F; $M_{age} = 26.27$, $SD = 6.77$). The results show that the translated version retains the original one-factor structure as proposed by the original authors and has a high degree of reliability ($\omega = .91$). The shortened version shows properties very similar to the longer version and is deemed an appropriate replacement. Extraversion showed the highest correlation with indecisiveness, followed by conscientiousness, emotionality and agreeableness. On the facet-level, indecisiveness had significant correlations with fearfulness, anxiety, social self-esteem, social boldness, sociability, liveliness, forgiveness, patience, organization, diligence and prudence. It was shown that the neutral value on the HEXACO-PI-R was not a good behavioral index of indecisiveness.

Keywords: indecisiveness, decision making, HEXACO, personality

UVOD

Problemi s definicijama neodlučnosti i nedostatak teorijskog okvira

Donošenje odluka je jedna od osnovnih ljudskih aktivnosti. Svakog dana suočeni smo s brojnim odlukama, od onih trivijalnih poput izbora robe ili hrane do ozbiljnijih i složenijih poput izbora fakulteta, karijere, kupnje nekretnine ili izbora partnera. Neke od tih odluka mogu imati dalekosežne posljedice i dijelom odrediti smjer kojim će nam se kretati profesionalni i privatni život stoga nam nedostatak kvalitetnog i brzog donošenja odluka može izazvati dosta nepotrebne patnje, to veće što se o većoj odluci radi.

Unatoč značajnim posljedicama koje neodlučnost može imati na našu svakodnevnicu, ovaj fenomen i mehanizmi njegova djelovanja još uvijek se ne razumiju u potpunosti i definicije u psihologijskoj literaturi se razlikuju. Često korištena definicija neodlučnosti je da se radi o stabilnoj osobnoj karakteristici koja se opisuje kao nemogućnost donošenja *pravoremenih* odluka (Frost i Shows, 1993) u kojoj je naglasak na vremenskoj komponenti, odnosno činjenici kako je glavna razlika između odlučnih i neodlučnih u brzini donošenja odluka. Dok je neupitno istinito da se ljudi razlikuju po brzini donošenja odluka, pitanje je može li se konstrukt svesti samo na tu razliku. Primjerice, Elaydi (2006) navodi kako je neodlučnost *zaglavljivanje* u procesu donošenja odluka uz iskustvo popratnih neugodnih emocija. Ferrari i Dovidio (2001) neodlučnost opisuju kao kronično *odgađanje* odluka prilikom suočenosti s konfliktima i izborima te napominju upravo kako je neodlučnost više od same nemogućnosti pravovremenog donošenja odluke. Kao što se iz ovih nekoliko primjera može vidjeti, definicije se razlikuju po širini i preciznosti te ne postoji generalan konsenzus što sve spada pod konstrukt neodlučnosti. Iako se svi slažu kako se radi o poteškoćama pri donošenju odluka u različitim životnim situacijama, način na koji su te poteškoće opisane se razlikuju. Germeijs i De Boeck (2002) napominju kako postoje dvije distinktivne skupine čestica u upitnicima neodlučnosti, a to su onaj dio čestica koje se odnose na sam proces donošenja odluka (npr. odgađanje odluke, protok vremena) te dio čestica koji se odnosi na korelate ili kauzalne faktore poput niskog samopoštovanja ili osjećaja bespomoćnosti. Za detaljniji prikaz postojećih definicija i mjera vidi Potworski (2010), Prilog A. Iako postoji pokušaj sinteze znanja i stvaranja teoretskog modela (Rassin, 2007) oko kojeg bi se strukturirala daljnja istraživanja, taj model nije potkrepljen empirijskim dokazima i čini se da ga većina istraživača ne uzima u obzir.

Prije nego se krene u opis nalaza dosadašnjih istraživanja, treba znati kako se u stranoj literaturi razlikuju pojmovi *indecision* i *indecisiveness* koji na hrvatskom imaju isti prijevod – neodlučnost. *Indecision* se odnosi na probleme pri donošenju odluka koji su područno i situacijski specifični, poput recimo izbora karijere (engl. *career indecision*) ili bračnog partnera, te se mogu javiti unatoč tome što neka osoba u ostalim sferama djelovanja nema nikakvih problema s donošenjem odluka. *Indecisiveness* s druge strane se teoretski odnosi na stanje kronične, opće neodlučnosti pri čemu osoba ima poteškoće u donošenju odluka neovisno o području i situaciji. S obzirom na nepostojanje terminologije, biti će uvedeni novi pojmovi kako bi se u tekstu razlikovala ova dva konstrukta. Na *indecision* ćemo se referirati pomoću pojma *situacijska neodlučnost*, a za *indecisiveness* ćemo koristiti izraz *neodlučnost kao osobina*. Fokus rada će pritom biti gotovo isključivo na neodlučnosti kao osobini stoga osim ako nije eksplicitno izraženo, kad god se spomene neodlučnost, u suštini se odnosi na neodlučnost kao osobinu.

Postojeće mjere neodlučnosti

Da bismo bolje shvatili konstrukt neodlučnosti kao osobine moramo razumijeti kako je on operacionaliziran u istraživanjima. U tu svrhu ukratko će biti opisani postojeći instrumenti i bihevioralni indikatori.

U mjerenju neodlučnosti koristi se eksperimentalna metodologija i nekoliko upitničkih mjera. Najčešće korištena eksperimentalna metoda jesu kartice izbora, odnosno, paradigma informacijskih kartica, pri čemu je potrebno donijeti odluku između nekakvih fiktivnih izbornih predmeta na fakultetu ili raznih obroka sa restoranskog menija. Kod ovakvih testiranja variraju se količina alternativa (npr. 3 ili 5 izbornih predmeta) i/ili količina informacija o tim alternativama (više ili manje dimenzija usporedbe, npr. kvaliteta profesora, težina predmeta, doba dana). Gledaju se razlike u pristupu pri donošenju odluke. Ovaj proces kao indikator neodlučnosti obično koristi potrebno vrijeme ili količinu informacija kao indikator neodlučnosti, međutim njegova prava vrijednost leži u mogućnosti opažanja samog procesa odlučivanja. Na primjer, uz to što možemo gledati spomenute razlike u samoj brzini donošenja konačne odluke ili razlike u količini informacija koje ispitanik uzima u obzir, isto tako možemo gledati i razliku u vrsti informacija, primjerice koncentriraju li se ispitanici na samo jednu dimenziju usporedbe kod donošenja odluka ili gledaju širi spektar informacija te usmjeruju li više pažnje na određene alternative. Slična vrsta zadataka odluke je test sa pogađanjem omjera koji su opisali Ladoceur i sur. (1997; prema Rassin

i sur, 2007). U njihovom istraživanju ispitanici su znali unaprijed omjer crvenih i plavih kuglica unutar posude, ali nisu znali kojih kuglica je više, a kojih manje. Zadatak je što brže točno procijeniti koje boje ima u većem postotku tako što izvlače jednu po jednu kuglicu dok nisu sigurni. Veći broj izvučenih kuglica tako postaje indikator poteškoća sa donošenjem odluka. Kao bihevioralne mjere neodlučnosti također se uzimaju broj odgovora „Ne znam“ ili „Ne mogu se odlučiti“ na skalama stavova i upitnicima ličnosti.

Što se tiče upitnika, najpoznatija i najbolje validirana mjera je Skala neodlučnosti (*IS – Indecisiveness Scale*) Frosta i Shows (1993). Postoje i druge, rjeđe korištene skale, primjerice Skala neodlučnosti Germeijsa i De Boeckea (2002) ili Elaydijeva skala neodlučnosti (2006). Sukladno njihovim ponešto različitim početnim definicijama konstrukta, upitnici se razlikuju po svom sadržaju na način da neki uključuju i popratne emocionalne doživljaje za vrijeme donošenja odluka, a neki su usmjereni isključivo na probleme pri samom procesu donošenja odluka. Frostov IS je dominantna mjera koju je u svojim istraživanjima koristila većina istraživača i ovaj upitnik, njegova povijest i karakteristike u nastavku će biti temeljito opisani budući da je ovaj rad usmjeren na njegovu validaciju.

Frostov IS (Frost i Shows, 1993) trenutno je najčešće korištena i najviše validirana mjera konstrukta neodlučnosti kao osobine. Sastoji se od 15 čestica Likertovog tipa s 5 uporišnih točaka koje se odnose na poteškoće pri procesu donošenja odluka koje u teoriji mjere opći stupanj neodlučnosti neovisno o području i situaciji. Frost i Shows su nakon konstrukcije upitnika proveli validacijske studije u kojima su ispitali konstruktnu i kriterijsku valjanost upitnika uspoređujući ga s nekim psihopatološkim konstruktima poput opsesivno-kompulzivnih radnji, gomilanja stvari (engl. *hoarding*) i perfekcionizma za koje se vjerovalo da su povezani s neodlučnošću.

Upućene su kritike na to da se neke čestice (konkretno 4, 7, 13 i 14, cijeli upitnik nalazi se u Prilogu 1) odnose na specifična područja donošenja odluka (izvršavanje zadataka, izbor hrane i slobodno vrijeme) čime se gubi jasnoća konstrukta (želi se mjeriti *opća*, situacijski neovisna neodlučnost). Sukladno toj pretpostavci ispitala se mogućnost korištenja kraće mjere u kojoj su te četiri čestice izbačene (Rassin i sur., 2007). Skraćena verzija također pokazuje prihvatljiva psihometrijska svojstva, sa koeficijentom unutarnje konzistencije od .86 i test-retest stabilnošću od $r = .88$. Ovi rezultati upućuju na to da je, barem na intervalu od mjesec dana koliki je bio u istraživanju, neodlučnost vremenski stabilan konstrukt. Testiranja na slovačkoj verziji upitnika

(Bavolar, 2018), gdje je raspon dvije primjene upitnika bio 259-519 ($M = 444.9$, $SD = 48.05$) dana, pokazuju test-retest pouzdanost od $r = .75$ za punu verziju te $r = .76$ za skraćenu verziju.

IS je već preveden na više jezika, uz prateće validacije. Postoji talijanska (Di Fabio, Busoni i Palazzeschi, 2011), slovačka (Bavolar, 2018), japanska i kineska (Yates i sur, 2010) verzija. Pokazalo se da se rezultati na upitniku nešto razlikuju ovisno o kulturi iz koje ispitanici dolaze. Konkretno, usporedbom sjevernoameričkih, kineskih i japanskih ispitanika pokazano je da japanski ispitanici sustavno pokazuju veći stupanj neodlučnosti (Yates i sur, 2010), vjerojatno zbog drugačijih kulturnih vrijednosti i društvenih pritisaka. Ng i Hniye (2014) su pronašli razlike između europskih i istočnoazijskih kanađana u razini neodlučnosti i upozorili na činjenicu da treba uzeti u obzir kulturološke razlike između ispitanika kada pokušavamo razumijeti i objasniti razlike između populacija, kao i unutar njih. Patalano i Wengrovitz (2006) nisu našli razlike u prosjecima, no našli su razlike u faktorskoj strukturi između kineskog i sjevernoameričkog uzorka pri čemu je jedan faktor isti kod obje skupine, a drugi se dijeli na dvije facete kod Kineza. Dva veća faktora su generalna neodlučnost (kod Kineza se dijeli na GI-anxiety i GI-confidence) i neodlučnost vezana uz planiranje. Ovo istraživanje također ukazuje na potrebu za osjetljivošću na kulturalne razlike pri interpretaciji, ali i na moguće podjele opće neodlučnosti na više faktora. Spunt, Rassin i Epstein (2009) tvrde kako se skraćeni IS-11 (Rassin i sur., 2007) može rastaviti na dva faktora: izbjegavajuću (tendencija izbjegavanja odluka i imanju poteškoća pri donošenju odluka) i averzivnu neodlučnost (tendencija ka negativnom afektu i kognicijama usmjerenima prema opasnosti pri donošenju odluka). Skala nije patila od razdvajanja na dva faktora, budući da oba pokazuju koeficijente unutarnje konzistencije iznad .80 te imaju gotovo jednak doprinos objašnjavaću ukupne varijance (25% i 26%). Bavolar (2018) je predložio alternativni pogled tako što je iz slovačkog prijevoda izbacio sve čestice koje se tiču emocija povezanih uz neodlučnost ili posljedice neodlučnosti, smatrajući da te čestice ne predstavljaju ono što se želi mjeriti (nemogućnost donošenja *pravoremenih* odluka) te je dobio skraćenu verziju od 9 čestica koja pokazuje dobru unutarnju konzistenciju ($\alpha = .87$) i test-retest pouzdanost ($r = .76$). Ta verzija za razliku od originalne pokazuje nešto drugačije povezanosti s dimenzijama ličnosti što ukazuje na djelovanje afektivne komponente upitnika na smjer i snagu povezanosti.

Frost i Shows (1993, studija 3) su također htjeli ispitati prediktivnu valjanost svoje skale usporedbom s nekom bihevioralnom mjerom i u svrhu toga su kao bihevioralnu mjeru neodlučnosti

uzeli vrijeme potrebno za donošenje odluke (više domena: izbor robe, izbor karijere, aktivnosti u slobodno vrijeme i meni restorana). Njihovi rezultati sukladno očekivanjima pokazuju da rezultati na IS-u koreliraju s vremenom odabira na način da skupini visoko neodlučnih treba značajno više vremena (837 s) da dođu do odluke od nisko neodlučnih (523 s). Problem s ovom studijom je što, ima mali broj ispitanika kojih je samo 14, odnosno 15 u skupini. Iako je razlika zaista velika (neodlučnima je trebalo čak 60% više vremena), moguće je da je zbog malog uzorka spuriozna. Rassin i sur. (2007) su našli daljnju potvrdu valjanosti mjere tako što su rezultate na IS-u usporedili s količinom prikupljenih informacija u zadatku u kojem su ispitanici trebali pogađati omjer crvenih naspram plavih slamki. Njihovi rezultati upućuju da je IS dobar prediktor broja izvučenih slamki (biheviorna mjera neodlučnosti) čak i kad se uzme u obzir efekt dobi i intolerancije nesigurnosti.

Zaključno, iako se radi o upitniku koji je solidan prediktor nekih biheviornih ishoda i psihopatoloških varijabli, njegova unutarnja struktura je i dalje donekle upitna zbog činjenice da dio istraživanja (Patalano i Wengrovitz, 2006; Spunt i sur., 2009) ukazuje na postojanje više faktora unutar mjere kao i zbog postojanja kulturoloških razlika u strukturi upitnika. Ovo upućuje na to da će se prijevodi skale potencijalno razlikovati u svojoj strukturi ovisno o karakteristikama populacije na kojoj se radi mjerenje.

Povezanost sa psihopatološkim simptomima i dobrobiti

Germeijs i De Boeck (2002) navode kako neodlučni imaju manje samopouzdanja, manje samopoštovanja, više razine bespomoćnosti, visoke razine ambivalentnosti i frustracije te eksterni lokus kontrole. Mnoge od ovih karakteristika su u principu depresivna simptomatologija, što ima smisla budući da je neodlučnost jedan od dijagnostičkih kriterija za depresivni poremećaj (APA, 2013). Frost i Shows (1993) također navode povezanost sa opsesivno-kompulzivnim radnjama poput ruminacije i kontrolirajućeg ponašanja (opsesivno pranje, checking), a Rassin i sur. (2007) su uz to našli povezanost s anksioznošću kao crtom ličnosti, depresijom i brigom (engl. *worry*). U tom klasteru opsesivno-kompulzivni simptomi bili su najsnažniji prediktor neodlučnosti. Pokazana je i veća sklonost prokrastinaciji u vidu izbjegavanja donošenja odluka (engl. *decision avoidance*), sklonost perfekcionizmu (Frost i Shows, 1993; Gayton i sur., 1994) i tendencija gomilanju skupljenih stvari (engl. *hoarding behavior*, Frost i Gross, 1993).

Neodlučni imaju manji stupanj zadovoljstva donešenom odlukom i manju stabilnost odluke (engl. *decision stability*) – osjećaju veću ambivalentnost prema svojoj odluci (Van Matre i Cooper,

1984) i stoga su skloniji mijenjati ju kasnije u budućnosti (Germeijs i Verschueren, 2011b). Smeta ih njihova neodlučnost, ometa ih u svakodnevnom funkcioniranju i procjenjuju kako imaju više teškoća pri donošenju odluka u akademskim, socijalnim, obiteljskim i svakodnevnim situacijama (Frost i Shows, 1993). Zanimljiv je i nalaz da kronično neodlučni ljudi imaju tendenciju dvosmislene situacije smatrati prijetećima (Rassin i Muris, 2005b). Naime, kada su upitani da odluče jesu li dvosmislene izjave (npr. „Danas sam zvao doktora i iznenadio sam se kad sam čuo rezultate prošlotjednog testiranja“) prijeteće ili ne, neodlučni su skloniji procijeniti te izjave prijetećima što upućuje na postojanje tendencije ka stilu odlučivanja usmjerenog na prijetnje. Ova ponašanja se odražavaju i na okolinu, budući da obitelj, prijatelji i poslovni suradnici takvo ponašanje smatraju napornim i frustrirajućim za trpiti (Ferrari, 1994; Ferrari, Harriott i Zimmerman, 1999). Zbog svega navedenog, nije ni čudo da pokazuju manji stupanj zadovoljstva životom (Rassin i Muris, 2005a).

Povezanost s procesom donošenja odluka

Kod samog procesa donošenja odluka također su pronađene brojne razlike. Za početak, neodlučni više sumnjaju u to da će uopće imati dovoljno informacija za donošenje kvalitetne odluke (Germeijs i sur., 2006) pa im je, logično, potrebno više vremena kako bi donijeli konačnu odluku (Ferrari i Dovidio, 2000; Frost i Shows, 1993; Rassin, Muris, Booster i Kolsloot, 2008), neovisno o području donošenja odluke. Iako neka istraživanja (Ferrari i Dovidio, 2000) ukazuju kako ne postoji razlika u ukupnom broju prikupljenih informacija između odlučnih i neodlučnih kod korištenja informacijskih kartica, pokazano je da kronično neodlučni pojedinci uzimaju u obzir više informacija o mogućnosti koju u konačnici izaberu, tj. veći postotak prikupljenih informacija u odnosu na ukupan broj prikupljenih informacija odnosi se na onu mogućnost koja postane konačni izbor. To znači da su u svojoj potrazi za informacijama neodlučni selektivniji i manje iscrpni (Ferrari i Dovidio, 2000) te se javlja efekt sužavanja informacijskog polja (engl. *informational tunnel vision*, Rassin i sur., 2008). Takva strategija je slična onom što se u psihologijskoj literaturi naziva sklonost potvrdi, odnosno, *confirmation bias* (Nickerson, 1998). Rassin i sur (2005a) koristili su prilagođenu verziju Ladoceurove paradigme s pogađanjem omjera, koristeći u svojem istraživanju broj izvučenih slamki kao bihevioralnu mjeru neodlučnosti. U ovom istraživanju ispitanicima je u prvom mjerenju zadan konkretan omjer plavih naspram crvenih slamki (npr. 70:30), a njihov zadatak je izvlačiti slamke dok nisu sigurni koja boja slamki

je zastupljenija. U drugom mjerenju, ispitanici su podijeljeni u skupine s različitim omjerima (npr. 90:10, 80:20, 70:30), a njihov zadatak je vući slamke dok nisu sigurni jesu li zastupljenije crvene ili plave slamke u tom omjeru. Zapravo, sve grupe imale su isti omjer (70:30), a gledala se razlika u količini izvučenih slamki unutar i između skupina kod odlučnih i neodlučnih ispitanika. U svim skupinama neodlučni su izvlačili više slamki prije donošenja konačne odluke, neovisno jesu li unaprijed znali pravi omjer što je dokaz u prilog tome da neodlučni ipak traže više informacija prije nego što dođu do konačne odluke.

Jackson, Furnham i Lawty-Jones (1999) su pokazali kako neodlučni češće koriste „Ne mogu se odlučiti“ odgovor na EPP upitniku ličnosti (*Eysenck Personality Profiler*, Eysenck i Wilson, 1991), a Rassin i Muris (2005a) su pokazali kako neodlučni imaju veću tendenciju korištenja odgovora „Ne znam“ u skalama stavova što indicira da osim što sporije donose odluke, ako im je dan izbor, nekad niti ne dođu do nje.

Odnos neodlučnosti sa srodnim konstruktima

Rani istraživači na području neodlučnosti pitali su se postoji li opravdanje za međusobno razdvajanje konstrukta situacijske neodlučnosti i neodlučnosti kao crte, a neke analize (npr. Germeijs i De Boeck, 2002, Di Fabio i sur., 2013) ukazuju na to kako se zaista radi o dva različita fenomena koji pokazuju različit stupanj povezanosti s različitim konstruktima. Na primjer, u istraživanju Di Fabije i sur. (2013) usmjerenost je bila na razlici između situacijske neodlučnosti vezane uz izbor karijere (engl. *career indecision*) i neodlučnosti kao crte. Iako su neodlučnost kao crta i situacijska neodlučnost vezana uz izbor karijere pokazivale umjerenu povezanost ($r = .51$), pokazuju divergentan uzorak slaganja s korištenim mjerama. Konkretno, rezultati njihova istraživanja pokazuju da su najbolji prediktori neodlučnosti kao osobine bili dimenzije ličnosti emocionalna stabilnost i ekstraverzija, a najbolji prediktori situacijske neodlučnosti vezane uz karijeru bili su emocionalna inteligencija i percipirana socijalna podrška.

Cheek i Goebel (2020) usporedili su mjeru neodlučnosti kao osobine (Germeijsov IS, Germeijs i De Boeck, 2002) s mjerom poteškoća pri donošenju odluka (engl. *decision difficulty*), inače komponentom skale maksimiziranja. Njihova hipoteza bila je da se zapravo radi o jedno te istom konstrukturu budući da su čestice ove dvije mjere jako slične. Njihove analize pokazuju da se radi o dvije vrlo visoko korelirane mjere koje pokazuju konvergentni uzorak slaganja s drugim varijablama i divergentni uzorak slaganja u odnosu na ostale skale maksimiziranja. Ovi rezultati

upućuju na to da poteškoće pri donošenju odluka nisu komponenta maksimiziranja već prije njegov uzrok ili posljedica te mjere isti latentni konstrukt kao i skale neodlučnosti.

Odnos neodlučnosti s dimenzijama ličnosti

Što se tiče pozicije neodlučnosti kao osobine u odnosu na modele ličnosti, par istraživanja je ispitivalo odnos s modelom Velikih pet (npr. Di Fabio i sur, 2013, Bavolar, 2018), odnosno, pet-faktorskim modelom (Germeijs i Verscheuren, 2011a), a korištene su i različite upitničke mjere neodlučnosti - Frostov IS je uspoređen s BFQ-om (*Big Five Questionnaire*, Caprara i sur, 1993) i IASR-B5 (*Interpersonal Adjectives Scale: Big Five*, Trapnell i Wiggins, 1990), a Germeijsov IS s NEO-PI-R-om (*Revised NEO Personality Inventory*, Costa i McCrae, 1992).

Oko jedne stvari se svi slažu, a to je da neodlučnost pokazuje najveću povezanost s neuroticizmom ($r = .50$ do $.60$), odnosno emocionalnom stabilnošću ($r = -.57$), dok drugi faktori koreliraju u nešto manjoj mjeri. Kod modela Velikih pet je uz emocionalnu stabilnost dobivena i umjereno velika korelacija s ekstraverzijom ($r = -.21$ do $-.54$), a Bavolar (2018) je također dobio statistički značajne korelacije sa savjesnošću ($r = -.34$) i intelektom ($r = -.18$).

Kod pet-faktorskog modela (Germeijs i Verscheuren, 2011a) je uz neuroticizam ($r = .60$) dobivena i značajna povezanost sa savjesnošću ($r = -.32$), ekstraverzijom ($r = -.21$) i otvorenošću ($r = -.08$). Ovo istraživanje je ispitivalo i specifičnost neodlučnosti u odnosu na crte ličnosti te je pokazalo da neodlučnost ima značajan efekt na neke dimenzije problema pri donošenju odluka i uz kontrolu dimenzija ličnosti, te da je neodlučnost medijator između neuroticizma i problema u donošenju odluka te savjesnosti i problema u donošenju odluka. Usporedbom različitih klastera ličnosti pokazali su i da ljudi koji imaju kombinaciju visoke neurotičnosti i niske ekstraverzije (tzv. „prekontrolirani“, engl. *overcontrolled*) pokazuju najveći stupanj neodlučnosti. Činjenica da neodlučnost ima samostalan doprinos u objašnjavanju nekih dimenzija problema pri donošenju odluka te njegova medijatorska uloga između nekih crta ličnosti i tih dimenzija potvrđuju da neodlučnost možemo smatrati zasebnim konstruktom čija se varijanca ne može u potpunosti objasniti individualnim razlikama u ličnosti te ima jedinstven doprinos objašnjavanju nekih fenomena vezanih za donošenje odluka.

Sličnosti i razlike HEXACO-a s pet-faktorskim modelima

Budući da će istraživanje biti usmjereno na šest-faktorski model ličnosti, potrebno je ukazati na neke razlike između ovog modela i pet-faktorskih. HEXACO je nastao kao odgovor na rastući broj leksičkih istraživanja koja su nailazila na šest-faktorska rješenja (Ashton i Lee, 2007). Novi šest-faktorski model ima velikih preklapanja s pet-faktorskim rješenjima, ali i neke razlike. Dimenzije ekstraverzije, savjesnosti i otvorenosti su većinom jednake, osim namjernog isključivanja intelektualne sposobnosti iz HEXACO otvorenosti (Ashton i sur., 2014). S druge strane, poštenje-poniznost, emocionalnost i ugodnost zahvaćaju varijancu ugodnosti i neuroticizma/emocionalne stabilnosti iz pet-faktorskih modela te dodatnu varijancu koja nije obuhvaćena pet-faktorskim modelima. Konkretno, Ashton i sur. (2014) navode da HEXACO faktor emocionalnosti zahvaća dio varijance neuroticizma iz pet-faktorskih modela (poput recimo anksioznosti), ali ne sadrži dio varijance neuroticizma koja je vezana uz ljutnju. Emocionalnost također sadrži osobine vezane uz sentimentalnost koje su u pet-faktorskim modelima dio varijance ugodnosti. HEXACO faktor ugodnosti zahvaća dio varijance ugodnosti pet-faktorskih modela, ali ne sadrži aspekte sentimentalnosti nego umjesto njih sadrži osobine povezane sa ljutnjom koje su tradicionalno dio neuroticizma u pet-faktorskim modelima. Na kraju, novi faktor poštenje-poniznost ima tek slabu povezanost sa faktorom ugodnosti iz pet-faktorskih modela te uglavnom zahvaća varijancu koja nije obuhvaćena pet-faktorskim modelima.

CILJ, PROBLEMI ISTRAŽIVANJA I HIPOTEZE

Primarni cilj ovog istraživanja je analiza psihometrijskih svojstava hrvatske verzije Frost i Showsovog (1993) IS upitnika koja je konstruirana u sklopu ovog istraživanja te ispitivanje njene povezanosti s HEXACO osobinama ličnosti. Budući da ne postoji hrvatska verzija upitnika neodlučnosti, a zna se kako je ovaj konstrukt u literaturi povezan s raznim psihopatološkim i svakodnevnim fenomenima, važno je imati valjani upitnik za buduća istraživanja na ovom, pogotovo kod nas, relativno neistraženom području.

S tim na umu, postavljeno je nekoliko problema u ovom istraživanju. Prvi problem odnosi se na ispitivanje unutarnje strukture i pouzdanosti dvije prevedene verzije: puna verzija upitnika sa svih 15 čestica i skraćena verzija upitnika od 11 čestica iz koje su izbačene one koje se sadržajno odnose na specifične domene problema koju su predložili Rassin i sur. (2007), pod uvjetom da se

potvrdi originalna jednofaktorska struktura dulje verzije. Usporedit će se rezultati ove dvije verzije i raspraviti će se je li skraćena verzija adekvatna zamjena za dulju verziju upitnika.

Drugi problem odnosi se na povezanost rezultata na dobivenom upitniku neodlučnosti s nekim poznatim korelatom neodlučnosti, u ovom slučaju s dimenzijama i facetama ličnosti kako su definirane HEXACO modelom. Budući da su Velikih pet dominantna taksonomija, istraživanja koja uspoređuju odnos neodlučnosti s ličnošću dosad su uvijek uzimala neku pet-faktorsku mjeru kao polazišnu točku. Koliko je poznato, do sada nije bilo istraživanja koja su ispitivala povezanost neodlučnosti sa šest-faktorskim modelom. Ovi rezultati u jednu ruku služe za ispitivanje konstruktne valjanosti IS-a budući da se radi o već poznatim povezanostima s nekim dimenzijama, ali ujedno se radi o novom doprinosu literaturi budući da je riječ o novijem modelu koji je proširenje poznatog i bolje istraženog pet-faktorskog.

Posljednji problem odnosi se na moguće postojanje razlika u samom načinu odgovaranja na upitniku ličnosti s obzirom na razinu neodlučnosti. Konkretnije, želi se vidjeti hoće li ispitanici s višom razinom neodlučnosti pokazivati veću tendenciju odgovaranju sa srednjom vrijednosti („Niti se slažem niti se ne slažem“) na HEXACO-PI-R upitniku. Time možemo saznati ima li smisla srednju vrijednost koristiti kao bihevioralnu mjeru neodlučnosti. Kako je spomenuto u uvodu, odgovori „Ne znam“ i „Ne mogu se odlučiti“ mogu se predvidjeti na temelju rezultata na IS-u stoga se pretpostavlja da bi i odgovor „Niti se slažem niti se ne slažem“ mogao poslužiti kao indikator neodlučnosti budući da u nekoj mjeri implicira kako se osoba ne može odlučiti odnosi li se izjava na nju te izbjegava donošenje odluke birajući neutralnu vrijednost.

Sukladno tome, postavljene su sljedeće hipoteze:

1. Upitnik će imati jednofaktorsku strukturu i visoku pouzdanost
2. Skraćena verzija (11 čestica) imati će adekvatna psihometrijska svojstva i bit će dobra zamjena za dulju verziju upitnika
3. Neodlučnost će jedinu pozitivnu korelaciju imati s emocionalnošću, te negativnu korelaciju s ekstraverzijom i savjesnošću. Za ostale faktore ličnosti očekuju se statistički neznčajne korelacije. Na razini faceta nisu postavljene hipoteze o smjeru povezanosti, ali se očekuju značajne korelacije s facetama koje su povezane s emocionalnošću, ekstraverzijom i savjesnošću

4. Razina neodlučnosti pozitivno će korelirati s količinom srednjih odgovora („Niti se slažem niti se ne slažem“) na HEXACO-PI-R upitniku

METODA

Sudionici

U istraživanju je sudjelovalo ukupno 296 sudionika (77% Ž, raspon godina kretao se od 18-59 godina, uz prosječnu dob od $M = 26.27$ godina ($SD = 6.72$)). Većina sudionika su studenti (44.3%) ili zaposleni (45.3%), dok su manji broj nezaposleni (10.1%), a jedan sudionik je u vojsci. 36% sudionika ima završenu srednju školu, 22.3% preddiplomski studij, 37.8% diplomski studij te 3.7% poslijediplomski studij. Svi sudionici sudjelovali su svojevolumno i nisu bili kompenzirani za ispunjavanje upitnika.

Mjerni instrumenti

Skala neodlučnosti (IS, Frost i Shows, 1993) – hrvatski prijevod (Prilog A)

Upitnik mjeri neodlučnost kao osobinu pomoću 15 čestica Likertovog tipa s 5 uporišnih točaka (1 = „uopće se ne slažem“, 5 = „u potpunosti se slažem“). Zadatak sudionika je pročitati čestice u obliku izjavnih rečenica te odrediti stupanj slaganja s tom česticom. Originalni upitnik ima jednofaktorsku strukturu i koeficijent unutarnje konzistencije $\alpha = .90$. Mogući raspon rezultata na originalnom upitniku kreće se od 15 do 75 pri čemu viši rezultat označava veći stupanj neodlučnosti. Postoji i skraćena verzija s 11 čestica (IS-11, Rassin i sur, 2007) iz koje su izbačene čestice koje se sadržajno odnose na situacijski specifičnu neodlučnost u odnosu na preostale čestice. Kraći upitnik zadržava visoku pouzdanost tipa unutarnje konzistencije ($\alpha = .88$). Osim visoke razine pouzdanosti tipa unutarnje konzistencije istraživanja pokazuju i dobru test-retest pouzdanost oba upitnika ($r = .88$ za IS-11, Rassin i sur, 2007; $r = .75$ za IS, Bavolar, 2018).

HEXACO-PI-R – hrvatski prijevod (Babarović i Šverko, 2013), verzija sa 100 čestica.

Upitnik mjeri šest dimenzija ličnosti prema HEXACO modelu, a svaka je reprezentirana četirima facetama:

(H)*poštenje-poniznost* iskrenost, poštenje, izbjegavanje pohlepe, skromnost

(E) *emocionalnost* plašljivost, anksioznost, ovisnost o drugima, sentimentalnost

(X) <i>ekstraverzija</i>	socijalno samopoštovanje, socijalna odvažnost, druželjubivost, životnost
(A) <i>ugodnost</i>	opraštanje, blagost, fleksibilnost, strpljivost
(C) <i>savjesnost</i>	organiziranost, marljivost, perfekcionizam, razboritost
(O) <i>otvorenost</i>	estetski doživljaj, radoznalost, kreativnost, nekonvencionalnost

Također je prisutna i instersticijalna faceta altruizma koja je odvojena od ostalih dimenzija, a radi se o 4 čestice koje su kombinacija iskrenosti-poniznosti, emocionalnosti i ugodnosti.

Ovaj prijevod upitnika (Babarović i Šverko, 2013) sastoji se od ukupno 100 čestica, pri čemu svaku od šest dimenzija mjeri 16 čestica (4 čestice po faceti), što je ukupno 96 čestica te 4 čestice koje mjere altruizam. Rezultati se formiraju kao jednostavna linearna kombinacija procjena na česticama koje pripadaju određenoj skali podijeljeno s brojem čestica te skale. Postoji i kraća verzija od 60 čestica koja također sadrži procjene razini faktora i na razini faceta međutim u njoj su neke od faceta obuhvaćene sa samo dvije čestice.

Zadatak sudionika je na Likertovoj skali s pet uporišnih točaka (1 = „uopće se ne slažem“, 5 = „u potpunosti se slažem“) izraziti svoj stupanj slaganja sa svakom tvrdnjom.

Babarović i Šverko (2013) ispitali su pouzdanost prevedenog upitnika i njegovu unutarnju strukturu. Šest dimenzija pokazale su razine pouzdanosti tipa unutarnje konzistencije u rasponu $\alpha = .78 - .85$. Dobiveni koeficijenti unutarnje konzistencije u ovom istraživanju su na sličnoj razini kao i u njihovom istraživanju te redom iznose: poštenje-poniznost $\alpha = .83$, emocionalnost $\alpha = .80$, ekstraverzija $\alpha = .87$, ugodnost $\alpha = .83$, savjesnost $\alpha = .83$, otvorenost $\alpha = .79$. Na razini faceta su vrijednosti očekivano niže zbog malog broja čestica. Najvišu pouzdanost imaju facete ovisnost o drugima i životnost ($\alpha = .85$), a najnižu pouzdanost ima faceta altruizma ($\alpha = .56$). Za detaljan popis vidi tablicu 3.

Postupak

Budući da hrvatska verzija IS-a ne postoji, za potrebe ovog istraživanja preveden je na hrvatski metodom dvostrukog prijevoda od strane dva nezavisna prevoditelja (provoditelj ovog istraživanja i profesor engleskog jezika) čiji je materinji jezik hrvatski te su fluentni u engleskom. Podaci su

prikupljeni pomoću online upitnika izrađenom uz pomoć Google Forms sustava. Na prvoj stranici upitnika sudionicima je dana kratka uputa o načinu ispunjavanja upitnika koja je uključivala zamolbu za sudjelovanjem, napomenu da se istraživanje provodi u svrhu izrade diplomskog rada te načina obrade podataka - na grupnoj razini i anonimno. Druga stranica sadrži nekoliko demografskih varijabli (spol, dob, najviša završena razina obrazovanja i radni status). Stranice koje slijede sadrže čestice iz HEXACO-PI-R upitnika (Babarović i Šverko, 2013) i na kraju čestice iz prevednog IS-a (Prilog A). Na početku ispunjavanja svakog upitnika, sudionici su dobili kratku uputu o upitniku koji slijedi i kako ga trebaju ispuniti. Upitnik je dijeljen preko Facebook grupa i metodom snježne grude. Podaci su nakon prikupljanja preuzeti u .csv formatu te obrađeni pomoću IBM SPSS-a i Python programskog jezika koristeći pakete za znanstvenu obradu podataka (pandas, scipy, matplotlib, numpy, scikit-learn).

REZULTATI

Psihometrijske karakteristike hrvatskog prijevoda IS-a

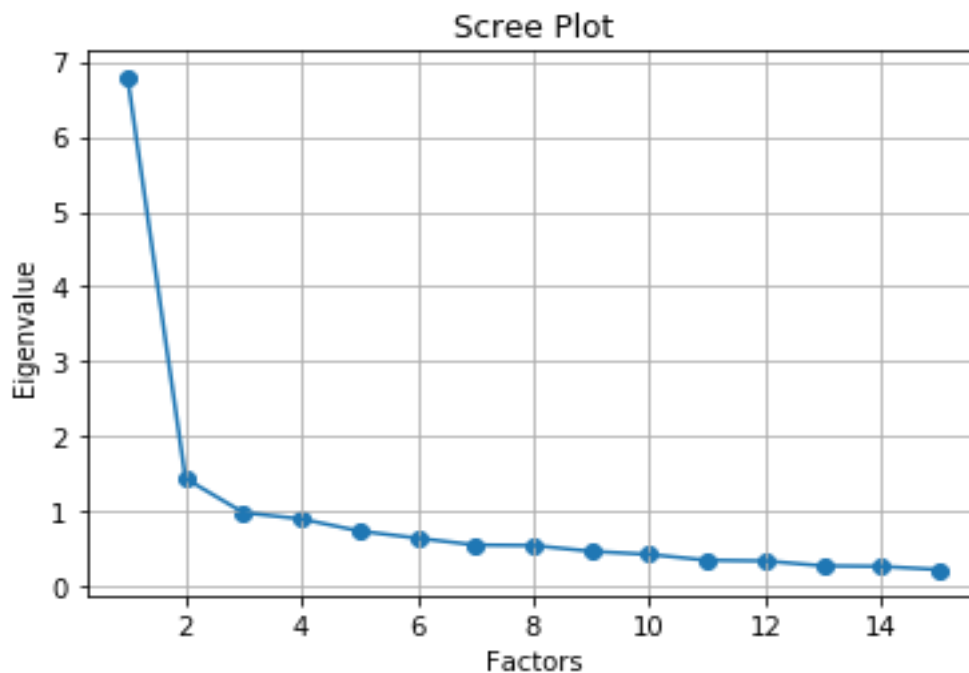
Koeficijent unutarnje konzistencije pokazuje visoku pouzdanost upitnika s vrijednošću McDonaldove omega $\omega = .91$. Analiza čestica pokazala je kako brisanje pojedinih čestica ne dovodi do daljnjeg povećanja pouzdanosti upitnika. U tablici 1 možemo vidjeti kako je varijabilitet prisutan kroz sve čestice i nema drastičnih međusobnih odstupanja što se tiče veličine varijance (SD u rasponu 1.05 do 1.3), a od srednje vrijednosti upitnika najviše odstupaju čestice 13, 14 i 4. Prosječna vrijednost odgovora na razini upitnika je $M = 2.69$, dok su srednje vrijednosti čestica u rasponu 2.06 – 3.12. Nije pronađena statistički značajna razlika između spolova ($t(295) = -0.58, p = .56$) koja postoji u literaturi na način da su žene pokazivale veći stupanj neodlučnosti (vidi npr. Rassin i sur, 2007)

Kako bi ispitali unutanju strukuru i pretpostavku jednofaktorskog rješenja, provedena je eksploratorna faktorska analiza. Korelacijska matrica čestica upitnika prikladna je za provedbu faktorske analize na temelju dva kriterija:

1. Kaiser-Meyer-Olkinov koeficijent iznosi 0.914 što indicira podobnost matrice za faktorizaciju i

2. Bartlettov test sfericiteta daje statistički značajnu vrijednost ($\chi^2(105, N=296) = 2175.60; p < .01$), što znači da se dobivena korelacijska matrica značajno razlikuje od matrice identiteta i prikladna je za faktorsku analizu.

Prema preliminarnoj analizi veličina eigen-vrijednosti i scree plot (Slika 1), izgledni kandidat za ekstrakciju je jednofaktorsko rješenje budući da postoji izrazito velik pad u objašnjenju varijance odmah nakon njega (prve dvije eigen-vrijednost iznose 6.8 i 1.4). Lakat se nalazi kod drugog faktora nakon čega je krivulja više-manje ravna. Sukladno tome, provedena je faktorska analiza sa jednofaktorskim rješenjem.

Slika 1. Scree plot s dobivenim eigen-vrijednostima IS-a

Fabrigar i suradnici (1999) preporučuju da je u slučaju normalne distribucije podataka takozvana *maximum likelihood* metoda ekstrakcije faktora najbolji izbor (pretežito zbog uključenih testova slaganja podataka s modelom, engl. *goodness-of-fit*), a u slučaju da je pretpostavka normalnosti ozbiljno narušena, preporučuje se normalizacija podataka i/ili korištenje nečeg poput *principal axis factoring* metode. Budući da nijedna čestica IS-a, a ni sama skala ne pokazuju veće odstupanje od normalnosti (za IS: skewness = 0.424, kurtosis = -0.166), korištena je *maximum likelihood* metoda faktorske analize.

Osborne i Costello (2005) kao neke od kriterija dobrog pristajanja navode: korelacije varijabli s faktorima više od .30, nijedna ili malo varijabli s kompleksitetom većim od jedan, nijedan faktor s manje od tri varijable. Jednofaktorsko rješenje zadovoljava sve ove kriterije. Kao što se može vidjeti u tablici 1, dobiveno rješenje pokazuje kako sve čestice imaju projekciju na zajednički faktor veću od .30 što ukazuje na dobro pristajanje jednofaktorskog rješenja. Najmanju projekciju imaju redom upravo čestice 7, 4, 14, i 13 koje se prema Rassinu i sur. (2007) sadržajno odnose na probleme u specifičnim domenama u odnosu na ostale čestice te su izbačene iz njihove skraćene verzije.

Tablica 1

Deskriptivni podaci i zasićenost čestica IS-a zajedničkim faktorom ($N = 296$)

Čestica	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>IS (IS II)</i>
1. Pokušavam odgoditi donošenje odluka.	2.99	1.30	.59 (.55)
2. Uvijek znam točno što želim.	2.97	1.05	.61 (.61)
3. Smatram da mi je lako donositi odluke.	3.12	1.15	.78 (.79)
4. Teško mi je isplanirati slobodno vrijeme.	2.34	1.19	.51
5. Volim biti u poziciji u kojoj donosim odluke .	2.82	1.17	.61 (.62)
6. Jednom kad donesem odluku, prilično sam uvjeren/a da je dobra.	2.54	1.10	.69 (.70)
7. Kad naručujem sa menija, obično mi je teško odlučiti što uzeti.	2.82	1.17	.46
8. Obično brzo donosim odluke.	3.06	1.19	.70 (.71)
9. Jednom kad donesem odluku, prestanem se zabrinjavati njome.	3.05	1.16	.66 (.67)
10. Postanem tjeskoban/na kad donosim odluku.	2.88	1.16	.70 (.72)
11. Često se brinem jesam li donio/la krivi izbor.	3.04	1.20	.74 (.75)
12. Nakon što sam izabrao/la ili odlučio/la nešto, često vjerujem kako je to bio krivi izbor/odluka.	2.29	1.05	.73 (.74)
13. Ne završim zadatke na vrijeme jer ne mogu odlučiti što prvo napraviti	2.06	1.05	.58
14. Imam problema s obavljanjem zadataka	2.10	1.15	.55

jer ne mogu dati prioritet onome što je najvažnije

15. Čini se da mi je potrebno puno vremena za odlučivanje o najtrivijalnijim stvarima.	2.38	1.27	.69 (.65)
---	------	------	-----------

Legenda: *M* – aritmetička sredina, *SD* – standardna devijacija, *IS* – zasićenje čestica zajedničkim faktorom, *IS-11* – zasićenje čestica zajedničkim faktorom skraćene verzije upitnika

Kako se jednofaktorska struktura pokazala prikladnom, također su ispitane psihometrijske karakteristike skraćene verzije od 11 čestica. Faktorska zasićenja prikazana su u zagradama zadnjeg stupca tablice 1. Kao što se može vidjeti, brojke su prilično slične onima u duljoj verziji upitnika te su sve na razini većoj od 0.5. McDonaldova omega za skraćenu verziju je isto iznimno visoka ($\omega = .90$) i praktički jednaka kao u duljoj verziji. Rezultati dulje i kraće verzije očekivano su u iznimno visokoj korelaciji ($r = .98, p < .01$). Ovi rezultate govore u prilog prihvaćanju druge hipoteze.

Povezanost rezultata na IS-u s dimenzijama HEXACO-PI-R upitnika

Field (2009) kao dva osnovna uvjeta za računanje Pearsonovog koeficijenta korelacije navodi normalnost distribucije i intervalnu mjernu ljestvicu. Kako bi se ispitali oblici distribucija i njihovo odstupanje od normalne krivulje, za dimenzije i facete HEXACO-A provedene su neke preliminarne analize, a testirani su zakrivljenost distribucija (engl. *skewness*) i spljoštenost (engl. *kurtosis*) te je proveden Kolmogorov-Smirnovljev test. Rezultati za dimenzije prikazani su u tablici 2.

Tablica 2

Skewness, kurtosis i Kolmogorov-Smirnov testovi za dimenzije HEXACO-a

Dimenzija	Skewness	Kurtosis	K-S
Poštenje-poniznost	-0.72	0.59	0.08**
Emocionalnost	-0.39	0.25	0.06*
Ekstraverzija	-0.42	-0.05	0.07**
Ugodnost	0.12	-0.22	0.05*

Savjesnost	-0.30	-0.30	0.07**
Otvorenost	-0.18	-0.40	0.06*

Legenda: ** - $p < .01$, * - $p < .05$, Skewness – zakrivljenost, Kurtosis – spljoštenost, K-S – Kolmogorov-Smirnov test

Iako su Kolmogorov-Smirnov testovi značajni, statistici su mali i sam test je vrlo osjetljiv na veličinu uzorka te pri većem N-u i vrlo malo odstupanje od savršene Gaussove krivulje postaje značajno. S tim na umu dodatno su provedene analize zakrivljenosti i spljoštenosti te vizualna inspekcija distribucija kako bi se došlo do preciznijih zaključaka. Postoji određeno slaganje u literaturi (vidi npr. Field, 2009; George i Mallery, 2010; Gravetter i Wallnau, 2014; Trochim i Donnelly, 2006) kako su prihvatljive veličine zakrivljenosti i spljoštenosti u rasponu -2 do +2 za prihvaćanje pretpostavke normalnosti distribucije podataka. Vrijednosti zakrivljenosti i spljoštenosti pokazuju niske vrijednosti te možemo zaključiti kako dimenzije HEXACO-a ne pokazuju izrazito odstupanje od normalnosti. U prilogu B nalazi se tablica koja prikazuje ove vrijednosti i za facete, a za daljnju analizu je bitno naglasiti kako ni kod njih vrijednosti nisu iznad graničnih. Veću poteškoću može predstavljati činjenica kako Likertova skala od 5 stupnjeva nije intervalna mjera budući da uporišne točke jesu monotono rastuće, ali ne predstavljaju numerički uniformne razlike među točkama već aproksimacije. Unatoč tome, rezultati preliminarnih analiza pokazuju da je preduvjet normalnosti distribucija zadovoljen te se opravdava korištenje parametrijskih postupaka u daljnim analizama. Provedene su korelacijske analize između dimenzija i faceta HEXACO modela i IS-a koristeći Pearsonov koeficijent korelacije. U tablici 3 prikazani su deskriptivni podaci za HEXACO dimenzije i facete te vrijednosti njihovih korelacija s IS-om.

Tablica 3

Deskriptivni podaci, pouzdanosti i korelacije HEXACO dimenzija i faceta s duljom i kraćom verzijom IS-a ($N = 296$)

	<i>M</i>	<i>SD</i>	α	<i>r</i>
<i>Poštenje-poniznost</i>	3.59	0.63	.83	-.06 (-.06)
Iskrenost	3.48	0.81	.65	-.02 (-.01)
Poštenje	3.71	0.99	.72	-.09 (-.10)

Izbjegavanje pohlepe	3.45	0.93	.80	-.04 (-.01)
Skromnost	3.70	0.83	.71	-.01 (.02)
<i>Emocionalnost</i>	3.38	0.59	.80	.26** (.27)**
Plašljivost	3.15	0.81	.66	.30**(.32**)
Anksioznost	3.50	0.85	.65	.32**(.34**)
Ovisnost o drugima	3.23	0.99	.85	.06 (.06)
Sentimentalnost	3.63	0.86	.75	.02 (.04)
<i>Ekstraverzija</i>	3.50	0.64	.87	-.52**(-.50**)
Socijalno samopoštovanje	3.67	0.75	.70	-.48**(-.46**)
Socijalna odvažnost	2.98	0.94	.80	-.41**(-.42**)
Druželjubivost	3.83	0.73	.67	-.26**(-.22**)
Životnost	3.50	0.92	.85	-.44**(-.41**)
<i>Ugodnost</i>	2.82	0.59	.83	-.16*(-.13*)
Opraštanje	2.54	0.79	.70	-.19**(-.17**)
Blagost	3.18	0.75	.69	.03 (.02)
Fleksibilnost	2.63	0.75	.58	-.08 (-.07)
Strpljivost	2.93	0.93	.77	-.16**(-.13**)
<i>Savjesnost</i>	3.61	0.59	.83	-.35**(-.29**)
Organiziranost	3.62	0.90	.73	-.35**(-.28**)
Marljivost	3.84	0.73	.72	-.42**(-.38**)
Perfekcionizam	3.71	0.79	.68	.03 (.06)
Razboritost	3.27	0.80	.66	-.29**(-.24**)
<i>Otvorenost</i>	3.60	0.59	.79	-.02 (0)
Estetski doživljaj	3.59	0.87	.65	.09 (.11)

Radoznalost	3.47	0.86	.61	-.08 (-.07)
Kreativnost	3.62	0.95	.78	-.09 (-.08)
Nekonvencionalnost	3.74	0.74	.62	-.07 (-.05)
<i>Altruizam</i>	4.11	0.92	.56	-.13 (-.09)

Legenda: ** - $p < .01$, * - $p < .05$, M – aritmetička sredina, *SD* – standardna devijacija, *r* – Pearsonov koeficijent korelacije (u zagradi su korelacije s kraćom verzijom IS-a)

Sve dimenzije pokazuju visoku pouzdanost tipa unutarnje konzistencije koje se kreću u rasponu .79 - .87. Najveću pouzdanost ima dimenzija ekstraverzije, a najnižu dimenzija otvorenosti. Na razini faceta vrijednosti su zbog malog broja čestica očekivano nešto niže, a kreću se u rasponu .58 – .85. Najmanju pouzdanost ima faceta fleksibilnosti, a najveću životnost i ovisnost o drugima. Intersticijalna faceta altruizma ima najmanju pouzdanost (.56). Aritmetičke sredine su podjednake na razini dimenzija izuzev ugodnosti koja ima nešto manju prosječnu vrijednost u odnosu na ostale.

Kao što se može vidjeti, 4 od 6 dimenzija ličnosti pokazuje značajne korelacije s rezultatima na IS-u. Obje verzije IS-a pokazuju iste značajne korelacije sa svim varijablama. Najveću povezanost s IS-om ima dimenzija ekstraverzije ($r = -.52$, odnosno $r = -.50$ za skraćenu verziju), zatim savjesnost ($r = -.35$, $r = -.29$), emocionalnost ($r = .26$, $r = -.27$) i ugodnost ($r = -.16$, $r = -.13$). Poštenje-poniznost i otvorenost imaju iznimno male i statistički neznčajne korelacije. Rezultati donekle podržavaju treću hipotezu, uz dodatni pronalazak neočekivane povezanosti ugodnosti s neodlučnošću. Na razini faceta, značajnu povezanost sa IS-om imaju sljedeće facete: plašljivost, anksioznost, socijalno sampošotovanje, socijalna odvažnost, druželjubivost, životnost, opraštanje, strpljivost, organiziranost, marljivost i razboritost.

Broj srednjih odgovora i razina neodlučnosti

Kako bi se ispitalo ima povezanosti između razine neodlučnosti i načina odgovaranja u vidu češćeg davanja srednjeg odgovora, provedena je korelacijska analiza. U svrhu ove analize, količina odabranih srednjih odgovora („Niti se slažem niti se ne slažem“) na HEXACO-PI-R upitniku poslužila je kao indikator čestine davanja srednjeg odgovora te je korelirana sa razinom

neodlučnosti dobivenom na IS-u. Dobiveni koeficijenti korelacije neznačajni su za obje verzije IS upitnika ($r = .03, p > .05; r = .03, p > .05$) stoga četvrta hipoteza nije potvrđena.

RASPRAVA

Osvrt na hipoteze i ciljeve

Prvi cilj ovog istraživanja bio je ispitati psihometrijska svojstva hrvatskog prijevoda IS-a. Rezultati faktorske analize podržavaju prvu hipotezu, odnosno, jednofaktorsku strukturu upitnika kakva je predložena od strane originalnih autora. Mjera pokazuje visoku razinu pouzdanosti mjerenu McDonaldovom omegom. Neka istraživanja upućuju na postojanje razlika u prosječnom rezultatu među spolovima (Rassin i Murriss, 2005a; Rassin i sur, 2007), na način da žene sustavno pokazuju veći stupanj neodlučnosti. U ovom istraživanju nema statistički značajnih razlika između spolova. Skraćena verzija upitnika također pokazuje dobre psihometrijske karakteristike, vrlo slične duljoj verziji. U kombinaciji sa činjenicama da su rezultati na duljoj i kraćoj verziji u vrlo visokoj korelaciji te kako pokazuju gotovo identičan uzorak povezanosti sa HEXACO-om, možemo reći da je druga hipoteza potvrđena, odnosno da je skraćena verzija adekvatna zamjena za dulju verziju upitnika.

Drugi cilj istraživanja bio je ispitati povezanost dimenzija i faceta HEXACO modela s neodlučnošću. Rezultati pokazuju kako veći stupanj neodlučnosti prate viša emocionalnost i niža ekstraverzija, savjesnost i ugodnost. Najveću povezanost s neodlučnošću pokazuje ekstraverzija, zatim redom savjesnost, emocionalnost (jedini pozitivni korelat) pa ugodnost. Na dimenziji savjesnosti pronađene su najveće razlike između kraće i dulje verzije IS-a, pri čemu su povezanosti sa savjesnošću i njenim facetama malo niže kod kraće verzije. Ako se pogleda sadržaj izbačenih čestica, jasno je i zašto, budući da se većina njih odnosi na organizaciju vremena i zadataka. Sukladno tome, na faceti organizacije i nalazimo najveći pad ($s r = -.35$ na $r = -.28$). Poštenje-pozitivnost i otvorenost ne pokazuju značajnu povezanost s neodlučnošću. Opisno, ovi rezultati bi značili da osobe koje imaju strah od fizičke neugode, anksiozne su u prisutstvu životnih stresora i imaju potrebu za emocionalnom podrškom od drugih, osjećaju neugodu kad su u centru pažnje, manje su živahne i optimistične od drugih te izbjegavaju izazovne zadatke i postavljanje visokih ciljeva pokazuju više razine neodlučnosti. Na razini faceta značajnu povezanost sa IS-om imaju

plašljivost, anksioznost, socijalno samopoštovanje, socijalna odvažnost, druželjubivost, životnost, oprastanje, strpljivost, organiziranost, marljivost i razboritost.

U odnosu na poznate nalaze iz literature, korelacija ekstraverzije s neodlučnošću ovdje je nešto veća nego što je u prosjeku kod petofaktorskih modela, emocionalnost pokazuje manju povezanost nego neuroticizam, a savjesnost pokazuje podjednaku razinu povezanosti s konstruktom kao i u petofaktorskim modelima. Dok je kod nekih istraživanja pronađena mala, ali statistički značajna povezanost s otvorenošću (Germeijs i Verscheuren, 2011a; Bavolar, 2018), u ovom istraživanju to nije slučaj. Ono u čemu se ovo istraživanje poklapa sa sličnima na pet-faktorskom modelu jest da se čini kako su dimenzije ekstraverzije, savjesnosti i emocionalnosti/neuroticizma najznačajniji korelati neodlučnosti. Dobiveni se rezultati, dakle, samo donekle razlikuju od onih predviđenih trećom hipotezom te je došlo do nekoliko neočekivanih rezultata:

1. Ekstraverzija ima najsnažniji stupanj povezanosti s neodlučnošću. Iz istraživanja petofaktorskih modela i neodlučnosti proizašao je zaključak kako je najveća povezanost s faktorom neuroticizma/emocionalne stabilnosti, a nešto manja s ekstraverzijom i savjesnošću. Sukladno tome, nametnula se pretpostavka da će faktor emocionalnosti, koji ima najveći stupanj sličnosti s neuroticizmom/emocionalnom stabilnosti, pokazivati najveći stupanj povezanosti s neodlučnošću što nije bio slučaj. Objašnjenje za veću povezanost ekstraverzije i neodlučnosti možemo pronaći u samom načinu na koji su definirani faktori, odnosno njihove facete. Ekstraverzija sadrži facetu socijalnog samopoštovanja, pri čemu ljudi koji su nisko na ovoj faceti pokazuju tendenciju ka osjećaju bezvrijednosti koja se može povezati sa depresivnošću. Budući da je u uvodu spomenuto kako je neodlučnost jedan od simptoma depresije te da je depresivnost u petofaktorskom modelu dio neuroticizma, faceta socijalnog samopoštovanja unutar faktora ekstraverzije može biti razlog veće povezanosti ekstraverzije nego emocionalnosti s neodlučnošću. Također, ekstraverzija sadrži facetu životnosti, pri čemu ljudi koji imaju niske rezultate na ovoj faceti imaju tendenciju rijeđe se osjećati energično i dinamično. Iako se tu ne radi o ekstremnom osjećaju slabosti i/ili nemoćnosti, budući da osjećaj umora, fizičkog i psihičkog, također ukazuje na moguću depresiju, postojanje ove facete unutar ekstraverzije također može biti jedan od razloga njene povezanosti s neodlučnošću.

2. Suprotno očekivanjima, ugodnost pokazuje značajnu povezanost s neodlučnošću. Konkretnije, facete opraštanja i strpljivosti pokazuju statistički značajnu, negativnu povezanost s neodlučnošću. Budući da HEXACO faktor ugodnosti zahvaća dio varijance neuroticizma iz pet-faktorskih modela, pretpostavlja se da je upravo ta povezanost, odnosno zahvaćanje osobina vezanih uz ljutnju iz pet-faktorskog neuroticizma, objašnjenje za značajnu korelaciju ugodnosti s neodlučnošću kao i niže korelacije emocionalnosti s neodlučnošću u odnosu na pet-faktorski neuroticizam.
3. Nije pronađena povezanost s facetom perfekcionizma. Par istraživanja (Frost i Shows, 1993; Gayton i sur., 1994) pokazalo je kako IS ima određen stupanj povezanosti s perfekcionizmom, na način da su ljudi skloniji perfekcionizmu više neodlučni. Moguće objašnjenje za nedostatak povezanosti u ovom istraživanju možemo pronaći u načinu mjerenja perfekcionizma. Za početak, verzija HEXACO upitnika koja je ovdje korištena ima samo 4 čestice po faceti što je premalo da bi se u potpunosti zahvatio tako širok konstrukt. Mjere perfekcionizma koje su korištene kod validacije originalnog IS upitnika su puno opširnije i opisuju perfekcionizam kroz više dimenzija. Konkretno, čini se da je neodlučnost više povezana sa maladaptivnim stranama perfekcionizma poput brige oko pogreška i sumnji vezano uz izvršavanje radnji. Ovo upućuje na pretpostavku da nedostatak povezanosti u ovom istraživanju nije nužno dokaz o nepostojanju iste već da je perfekcionizam puno složeniji konstrukt nego što je opisan s ove 4 čestice, koje ne zahvaćaju onaj dio varijance perfekcionizma koji pokazuje određen stupanj slaganja s neodlučnošću.

Četvrta hipoteza je bila da će više neodlučni u većoj mjeri birati srednji odgovor na upitniku ličnosti i ta hipoteza nije potvrđena. Čini se da uporišna točka „Niti se slažem niti se ne slažem“ nije dobar indikator neodlučnosti poput opcija „Ne znam“ ili „Ne mogu se odlučiti“ iz drugih upitnika. Budući da je, za razliku od ostalih indikatora ovdje riječ o srednjoj vrijednosti, moguće je da je nedostatak povezanosti stvar interpretacije značenja čestice. Naime, na upitniku, logički, veća vrijednost predstavlja veće slaganje s izjavom, a budući da „Niti se slažem niti se ne slažem“ nije vrijednost koja je kvalitativno izdvojena iz skale kao recimo „Ne znam“ u skalama stavova, ova je uporišna točka više gledana kroz svoju numeričku vrijednost, odnosno, slaganje 3 od 5 s izjavom, neovisno o njenoj verbalnoj formulaciji.

Vjerojatniji razlog za nepotvrđivanje hipoteze više je problem tehničke prirode i načina mjerenja. Za početak valja napomenuti da prema statističkim pokazateljima korištena mjera sklonosti davanju srednjeg odgovora slabije razlikuje ispitanike (leptokurtična distribucija, kurtosis = 2.10). Dolazimo do problema na koji način uopće interpretirati količinu srednjih odgovora. Na primjer, ekstraverzija je negativno povezana s neodlučnošću, a vrijednost aritmetičke sredine skale ekstraverzije je 3.5. To znači da sudionici većinom biraju odgovore više od srednje vrijednosti, na što dijelom utječe i socijalna poželjnost odgovora, pa nam mjere centralne tendencije nešto odskaču od teorijske sredine (3). Stoga, ako netko sustavno bira nešto niže vrijednosti i time isto tako bira više srednjih odgovora, ne možemo znati je li to posljedica više razine neodlučnosti ili jednostavno zbog manje razine ekstraverzije. Dakle, budući da taj srednji odgovor ulazi u formiranje rezultata na dimenzijama ličnosti koje su povezane sa neodlučnošću mite nam se mjere te nam iste čestice služe kao indikatori dimenzija ličnosti i neodlučnosti. Vratimo se na primjer dimenzije ekstraverzije za koju prema rezultatima znamo da je umjereno negativno povezana sa neodlučnošću. Ono na što ta povezanost upućuje je da niži rezultat na skali ekstraverzije prati veći stupanj neodlučnosti, što znači da će sudionici koji imaju viši rezultat na IS-u češće birati niže vrijednosti (1 i 2) na skali ekstraverzije. S obzirom na to, oni koji češće biraju srednju vrijednost (3) po svemu sudeći bi imali nešto više rezultate na dimenziji ekstraverzije te sukladno tome pokazivali i manju razinu neodlučnosti. Ovo logički slijedi iz rezultata i prati linearnu povezanost ekstraverzije i neodlučnosti. Međutim, kad bi vrijedila hipoteza da je broj srednjih odgovora dobar indikator neodlučnosti, imali bi situaciju u kojoj rast u razini ekstraverzije samo djelomično prati pad u razini neodlučnosti. Budući da bi pri većim rezultatima na skali ekstraverzije padala čestina srednjeg odgovora u korist viših vrijednosti (4 i 5), povezanost razine ekstraverzije i neodlučnosti u obliku broja srednjih odgovora ne bi bila tako čista. Oni koji bi imali niže rezultate od prosjeka na ekstraverziji imali bi i niže razine neodlučnosti, a najviše rezultate imali bi oni koji sustavno biraju broj 3, unatoč tome što oni imaju višu razinu ekstraverzije. Ovi nalazi su u kontradikciji i ne mogu oboje biti istiniti. Moguće je da bi broj srednjih odgovora mogao poslužiti kao indikator neodlučnosti ako ga koristimo samo sa skalama koje nisu povezane s neodlučnošću. Također, potencijalno bolje mjere neodlučnosti bile bi primjerice nekakva skala sigurnosti u davanju odgovora ili skala zadovoljstva odgovorima koje su izdvojene od rezultata na ostalim mjerama.

Metodološka ograničenja

Kao i svako istraživanje, ovo ima svojih metodoloških nedostataka. Za početak, podatke se prikupljalo online upitnikom zbog nemogućnosti prikupljanja drugim metodama zbog COVID-19 pandemije te povezanih zabrana okupljanja i potrebe socijalnog distanciranja. Samim time, nisu kontrolirani uvjeti ispunjavanja upitnika niti način na koji su ga ispitanici ispunjavali, odnosno, uvjeti primjene upitnika nisu bili standardizirani. Moguće je da je kod dijela ispitanika došlo do zamora za vrijeme ispunjavanja što bi moglo dovesti do određenog stupnja iskrivljavanja podataka zbog pada koncentracije i želje da ga što prije završe. Upitnik se dijelio preko Facebook grupa i dijeljenjem preko poznanika metodom snježne grude što ograničava mogućnost generaliziranja rezultata. Iako je konačni broj sakupljenih upitnika relativno velik ($N = 296$), uzorak nije pretjerano raznolik, budući da su 77% sudionika bile žene, gotovo 90% sudionika je imalo između 20 i 30 godina, a polovina uzorka bili su studenti. Dobiveni uzorak je također pristran po pitanju obrazovanja. Radi se o sudionicima koji su većinom visoko obrazovani, budući da 66% sudionika ima završen barem preddiplomski studij, a 40% završen barem diplomski studij. U budućnosti bi bilo korisno provjeriti dobivene rezultate na reprezentativnijem uzorku, ne samo po pitanju obrazovanja nego i ostalih demografskih varijabli kako bi se dobilo opravdanje za generalizaciju rezultata.

Primarna pretpostavka u pozadini IS-a je da se radi o vremenski stabilnoj karakteristici, odnosno da se radi o crti. Stoga je jedan od nedostataka ovog rada i činjenica da nije ispitana test-retest pouzdanost upitnika. Iako neka istraživanja pokazuju kako IS ima solidnu vremensku stabilnost (Rassin i sur, 2007; Bavolar, 2018) prijeko je potrebno istražiti to i na hrvatskom uzorku kako bismo sa sigurnošću mogli tvrditi da ovaj upitnik mjeri nekakvu crtu neodlučnosti (*indecisiveness*), a ne samo trenutnu, situacijsku neodlučnost (*indecision*). Također, u istraživanju su korištene dvije mjere samoprocjene koje su poznate po tome da ljudi imaju tendenciju blago iskrivljavati svoje odgovore u smjeru društveno poželjnih.

Valjalo bi dodatno utvrditi kriterijsku valjanost skale uspoređujući je s mjerama koje u literaturi imaju već utvrđenu povezanost s neodlučnošću, na primjer, povezanost sa stilovima donošenja odluka ili potrebom za kognicijom te više klinički relevantnim mjerama poput anksioznosti, depresije, brige i OCD-a.

Na kraju, mana ovog nacrtaja je što je on korelacijske prirode pa ne možemo zaključivati o uzročno-posljedičnim vezama. Za ovo istraživanje to znači da ne možemo utvrditi je li neodlučnost

uzrok ili posljedica nekih individualnih razlika u crtama ličnosti sudionika. Također, moguće je da je neodlučnost crta ličnosti koja je zasićena s više faktora i zapravo je dio strukture ličnosti, ali se ne pojavljuje eksplicitno u modelima zato što ne udovoljava kriterijima jednostavne strukture.

Teorijske i praktične implikacije

Primarni cilj ovog rada, a ujedno i njegov najveći doprinos postojećoj literaturi je izrada hrvatske verzije upitnika neodlučnosti. Budući da je ovo područje koje je općenito, a pogotovo kod nas, relativno slabo istraženo, izrada valjanog upitnika prvi je korak za daljnja istraživanja na ovom području.

Doprinos ovog rada literaturi je taj što je ovo prvo istraživanje koje je ispitivalo povezanost neodlučnosti sa 6-faktorskim modelom ličnosti. Ukazuje na postojanje razlike između nekih faktora kako su definirani 5-faktorskim i 6-faktorskim modelom i neodlučnosti. Prije svega, ekstraverzija mjerena HEXACO-om pokazuje snažniju povezanost sa neodlučnošću nego u 5-faktorskom modelu što ukazuje na razliku u funkcioniranju konstrukta između ta dva modela. Faceta emocionalnosti s druge strane pokazuje puno slabiju vezu nego neuroticizam što sugerira da je dio varijance neuroticizma koji nije uključen u facetu emocionalnosti (osobine vezane uz ljutnju) važan za razumijevanje neodlučnosti i vjerojatni razlog za značajnu povezanost ugodnosti s neodlučnošću u ovom istraživanju. Također, ovo je prvo istraživanje koje je osim na razini dimenzija istražilo i povezanost na razini faceta. Budući da facete predstavljaju dijelove dimenzija HEXACO modela ličnosti koje su u međusobno niskim korelacijama i predstavljaju različit dio konstrukta pojedine dimenzije, uvidom u facete možemo dobiti dodatne informacije o tome koji dijelovi te dimenzije pokazuju povezanost sa neodlučnošću.

Još jedno područje kojem ovaj novi upitnik može doprinijeti istraživanjima je potrošačka psihologija. Primjerice, može pomoći u razumijevanju utjecaja sve veće količine izbora koje potrošači imaju na njihovo mentalno zdravlje i na samo donošenje odluke o kupnji. Isto tako može pomoći tvrtkama utvrditi kako ciljati proizvode ljudima koji imaju poteškoća s donošenjem odluka.

Korist od upitnika može se potencijalno pronaći i u organizacijskoj psihologiji budući da omogućuje brzu selekciju ljudi koji pokazuju tendenciju ka problemima pri donošenju odluka što

je vrlo korisno znanje pri zapošljavanju na pozicije u kojima je brzo i točno donošenje odluka presudno, poput menadžera, voditelja, kontrolora leta i sličnih zanimanja.

ZAKLJUČAK

U ovom istraživanju ispitala su se psihometrijska svojstva hrvatskog prijevoda IS upitnika (Frost i Shows, 1993) i njegova povezanost sa dimenzijama i facetama HEXACO modela ličnosti. Upitnik ima jednofaktorsku strukturu kakvu su predložili i originalni autori te visoku razinu pouzdanosti. Skraćena verzija od 11 čestica zadržava dobre psihometrijske karakteristike te je adekvatna zamjena za potpunu verziju sa svih 15 čestica. Utvrđeno je kako dimenzija ekstraverzije pokazuje najveći stupanj povezanosti s rezultatima na IS-u, zatim redom savjesnost, emocionalnost i ugodnost. Na razini faceta, pronađena je povezanost IS-a sa sljedećim facetama: plašljivost, anksioznost, socijalno sampošotovanje, socijalna odvažnost, druželjubivost, životnost, opraštanje, strpljivost, organiziranost, marljivost i razboritost. Nije pronađena povezanost između rezultata na IS-u i sklonosti biranju odgovora „Niti se slažem niti se ne slažem“ u HEXACO-PI-R upitniku ličnosti.

LITERATURA

- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (5th ed.)*. Arlington, VA: Author.
- Ashton, M. C. i Lee, K. (2007). Empirical, theoretical, and practical advantages of the HEXACO model of personality structure. *Personality and Social Psychology Review, 11*, 150-166.
- Ashton, M. C. Lee, K. i de Vries, R. E. (2014). The HEXACO Honesty-Humility, Agreeableness, and Emotionality Factors. *Personality and Social Psychology Review, 18*(2), 139–152.
- Babarović, T. i Šverko, I. (2013). The HEXACO personality domains in the Croatian sample. *Društvena istraživanja, 22*(3), 397-411
- Bavolar, J. (2018). Psychometric characteristics of two forms of the Slovak version of the Indecisiveness Scale. *Judgment i Decision Making, 13*(3), 287–296.
- Caprara, G. V., Barbaranelli, C., Borgogni, L. i Perugini, M. (1993). The Big Five questionnaire: A new questionnaire to assess the Five Factor Model. *Personality and Individual Differences, 15*, 281-288.
- Cheek, N. N. i Goebel, J. (2020). What does it mean to maximize? “Decision difficulty,” indecisiveness, and the jingle-jangle fallacies in the measurement of maximizing. *Judgment and Decision Making, 15*, 7-24.
- Costa, P. T. i McCrae, R. R. (1992). *Revised NEO personality inventory (NEO-PI-R) and NEO five-factor inventory (NEO-FFI): Professional manual*. Odessa, FL: Psychological Assessment Resources, Inc.
- Deng, L. i Chan, W. (2017). Testing the Difference Between Reliability Coefficients Alpha and Omega. *Educational and psychological measurement, 77*(2), 185–203.
- Di Fabio, A., Busoni, L. i Palazzeschi, L. (2011). Indecisiveness Scale (IS): Proprietà psicometriche della versione italiana [Indecisiveness Scale (IS): Psychometric properties of the Italian version]. *Counseling. Giornale Italiano di Ricerca e Applicazioni, 4*, 13–24.
- Di Fabio, A., Palazzeschi, L., Asulin-Peretz, L. i Gati, I. (2013). Career indecision versus indecisiveness: associations with personality traits and emotional intelligence. *Journal of Career Assessment, 21*, 42–56.
- Elaydi, R. (2006). Construct development and measurement of indecisiveness. *Management Decision, 44*(10), 1363-1376.
- Eysenck, H. J. i Wilson, G. D. (1991). *The Eysenck Personality Profiler*. Cymeon: Australia
- Fabrigar, L.R., Wegener, D.T., MacCallum, R.C. i Strahan, E.J. (1999). Evaluating the Use of Exploratory Factor Analysis in Psychological Research. *Psychological Methods, 4*(3), 272-299.

- Ferrari, J. R. (1994). Dysfunctional procrastination and its relationship with self-esteem, interpersonal dependency and self-defeating behaviors. *Personality and Individual Differences, 17*, 673–679.
- Ferrari, J. R. i Dovidio, J. F.(2000). Examining behavioral processes in indecision: Decisional procrastination and decision-making style. *Journal of Research in Personality, 34*, 127–137.
- Ferrari, J. R. i Dovidio, J. F. (2001). Behavioral information search by indecisives. *Personality and Individual Differences, 30*, 1113–1123
- Ferrari, J. R., Harriott, J. i Zimmerman, M. (1999). The social support networks of procrastinators: Friends or family in times of trouble? *Personality and Individual Differences, 26*, 321–334.
- Field, A. (2009). *Discovering Statistics Using SPSS*. London: Sage Publications.
- Frost, R. O. i Gross, R. C. (1993). The hoarding of possessions. *Behaviour Research and Therapy, 31*, 367–382.
- Frost, R. O. i Shows, D. L. (1993). The nature and measurement of compulsive indecisiveness. *Behaviour Research and Therapy, 31*, 683–692.
- Gayton, W. F., Clavin, R. H., Clavin, S. L. i Broida, J. (1994). Further Validation of the Indecisiveness Scale. *Psychological Reports, 75*(3), 1631–1634
- George, D. i Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference, 17.0 update (10a ed.)*. Boston: Pearson.
- Germeijs, V. i De Boeck, P. (2002). A measurement scale for indecisiveness and its relationship to career indecision and other types of indecision. *European Journal of Psychological Assessment, 18*, 113–122.
- Germeijs, V., & Verschueren, K. (2011a). Indecisiveness and Big Five personality factors: Relationship and specificity. *Personality and Individual Differences, 50*(7), 1023–1028
- Germeijs, V. i Verschueren, K. (2011b). Indecisiveness: Specificity and predictive validity. *European Journal of Personality, 25*, 295-305.
- Germeijs, V., Verschueren, K., & Soenens, B. (2006). Indecisiveness and high school students' career decision-making process: Longitudinal associations and the mediational role of anxiety. *Journal of Counseling Psychology, 53*(4), 397–410.
- Gravetter, F. i Wallnau, L. (2014). *Essentials of statistics for the behavioral sciences (8th ed.)*. Belmont, CA: Wadsworth.
- Jackson, C. J., Furnham, A. i Lawty-Jones, M. (1999). Relationship between indecisiveness and neuroticism: the moderating effect of a tough-minded culture. *Personality and Individual Differences, 27*(4), 789–800.
- Nickerson, R. S. (1998). Confirmation bias: A ubiquitous phenomenon in many guises. *Review of General Psychology, 2*(2), 175–220.

- Ng, A. i Hynie, M. (2014). Cultural differences in indecisiveness: The role of naïve dialecticism. *Personality and Individual Differences, 70*, 45–50.
- Osborne, J.W. i Costello, A.B. (2005). Best practices in exploratory factor analysis: four recommendations for getting the most from your analysis. *Practical Assessment, Research & Evaluation, 10* (7), 1-9.
- Patalano, A. L. i Wengrovitz, S. M. (2006). Cross-cultural exploration of the Indecisiveness Scale: A comparison of Chinese and American men and women. *Personality and Individual Differences, 41*, 813-824.
- Potworski, G. (2010) *Varieties of Indecisive Experience: Explaining the Tendency to Not Make Timely and Stable Decisions*. Neobjavljena doktorska disertacija. Ann Arbor: University of Michigan.
- Rassin, E. (2007). A psychological theory of indecisiveness. *Netherlands Journal of Psychology, 63*, 2–13.
- Rassin, E. i Muris, P. (2005a). To be or not to be... indecisive: Gender differences, correlations with obsessive-compulsive complaints, and behavioural manifestation. *Personality and Individual Differences, 38*(5), 1175–1181.
- Rassin, E. i Muris, P. (2005b). Indecisiveness and the interpretation of ambiguous situations. *Personality and Individual Differences, 39*, 1285–1291.
- Rassin, E., Muris, P., Booster, E. i Kolsloot, I. (2008). Indecisiveness and informational tunnel vision. *Personality and Individual Differences, 45*, 96–102.
- Rassin, E., Muris, P., Franken, I., Smit, M. i Wong, M. (2007). Measuring General Indecisiveness. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment, 29*(1), 60–67.
- Spunt, R. P., Rassin, E. i Epstein, L. M. (2009). Aversive and avoidant indecisiveness: Roles for regret proneness, maximization, and BIS/BAS sensitivities. *Personality and Individual Differences, 47*(4), 256–261.
- Trapnell, P. D. i Wiggins, J. S. (1990). Extension of the Interpersonal Adjective Scales to include the Big Five dimensions of personality. *Journal of Personality and Social Psychology, 59*(4), 781–790.
- Trochim, W. M. i Donnelly, J. P. (2006). *The research methods knowledge base (3rd ed.)*. Cincinnati, OH: Atomic Dog.
- Van Matre, G. i Cooper, S. (1984). Concurrent evaluation of career indecision and indecisiveness. *Personnel and Guidance Journal, 62*, 637–639.
- Yates, J. F., Ji, L., Oka, T., Lee, J., Shinotsuka, H. i Sieck, W. R. (2010). Indecisiveness and culture: Incidence, values, and thoroughness. *Journal of Cross-Cultural Psychology, 41*(3), 428–444.

PRILOZI

Prilog A. Prevedena skala neodlučnosti

Likertova skala sa 5 uporišnih točaka → 1- “Uopće se ne slažem”, 3 – “Niti se slažem niti se ne slažem”, 5 – “U potpunosti se slažem”

1. Pokušavam odgoditi donošenje odluka.
2. Uvijek znam točno što želim.
3. Smatram da mi je lako donositi odluke.
4. Teško mi je isplanirati slobodno vrijeme.
5. Volim biti u poziciji u kojoj donosim odluke .
6. Jednom kad donesem odluku, prilično sam uvjeren/a da je dobra.
7. Kad naručujem sa menija, obično mi je teško odlučiti što uzeti .
8. Obično brzo donosim odluke.
9. Jednom kad donesem odluku, prestanem se zabrinjavati njome.
10. Postanem tjeskoban/na kad donosim odluku.
11. Često se brinem jesam li donio/la krivi izbor.
12. Nakon što sam izabrao/la ili odlučio/la nešto, često vjerujem kako je to bio krivi izbor ili kriva odluka.
13. Ne završim zadatke na vrijeme jer ne mogu odlučiti što prvo napraviti
14. Imam problema s obavljanjem zadataka jer ne mogu dati prioritet onome što je najvažnije.
15. Čini se da mi je potrebno puno vremena za odlučivanje o najtrivijalnijim stvarima.

Čestice 2, 3, 5, 6, 8 i 9 se obrnuto boduju.

Prilog B. Preliminarne analize za sve facete HEXACO-PI-R-a

Faceta	Skewness	Kurtosis	K-S
Iskrenost	-0.186	-0.336	0.082**
Poštenje	-0.660	-0.134	0.111**
Izbjegavanje pohlepe	-0.534	-0.282	0.114**
Skromnost	-0.474	0.009	0.098**
Plašljivost	-0.089	-0.281	0.068**
Anksioznost	-0.352	-0.193	0.087**

Ovisnost o drugima	-0.289	-0.613	0.084**
Sentimentalnost	-0.640	0.207	0.124**
Socijalno samopoštovanje	-0.349	-0.357	0.088**
Socijalna odvažnost	-0.122	-0.680	0.073**
Druželjubivost	-0.533	-0.242	0.107**
Životnost	0.394	-0.063	0.106***
Opraštanje	-0.188	-0.163	0.092**
Blagost	-0.154	-0.314	0.074**
Fleksibilnost	-0.045	-0.649	0.077**
Strpljivost	-0.453	-0.193	0.090**
Organiziranost	-0.590	0.544	0.092**
Marljivost	-0.501	-0.138	0.108**
Perfekcionizam	-0.232	-0.188	0.131**
Razboritost	-0.388	-0.221	0.109**
Estetski doživljaj	-0.260	-0.315	0.080**
Radoznalost	-0.588	-0.337	0.079**
Kreativnost	-0.353	-0.564	0.121**
Nekonvencionalnost	-0.381	-0.365	0.122**

Legenda: ** - $p < .01$, Skewness – zakrivljenost, Kurtosis – spljoštenost, K-S – Kolmogorov-Smirnov test